

Eesti Filmiarhiivi fotonurk

Igasugune valik on subjektiivne ja paneb proovile otsustusvõime. Nii ka seekord. Materjali hulk ja vaadeldud perioodi tähenduslikkus panevad küsima: kas valitud fotod ütlevad midagi ka neile, kelle jaoks see aeg on vanemate ja vanavanemate mälestustes? Ja mida nad võivad öelda neile, kes selle perioodi on ise üle elanud? Seetõttu on kommentaatori rolli endale võtnud Jaan Klõšeiko, kellel on nendest aastatest isiklik mälestus ja inimlik õigus neid visuaalselt atraktiivseid fotosid emotsionaalselt kommenteerida. Küll aga annab käesolev fotonurk mulle võimaluse lahti seletada nõukogude perioodi kajastavate fotode kogumispoliitikat ja päritolu – moodustavad ju fotod aastatest 1945–1991 põhi-osa meie fotokogust üldse. Ilmselt on arusaadav, et avaldatud fotod kuuluvad tolleaegse ametliku pressifoto žanri ehk sisuliselt on need propagandafotod, millele viitab fotonurga pealkirigi.

Avaldatud fotod on pärit ETast (Eesti Telegraafiagentuur), mis oli arhiivi regulaarne komplekteerimisallikas alates 1947. aastast kuni oma fotoosakonna tegevuse lõpetamiseni eelmisel aastal. Korrapäraselt laekus fotosid ka ajalehtedelt ja ajakirjadelt, sealhulgas rajoonilehtedelt. Nii hõlmab fotokogu tervet Eestimaad.

Pressifotode kogumisest tuleneb aga meie fotokogu ühekülgsus, kajastades vaid ametlikke seisukohti. Puuduvad fotod küüditamistest ja raamatute hävitamisest, ning on küsitav, kas keegi neid sündmusi üldse jäädvustas. Tuleb tõdeda, et selle lühikese ajaga on inimeste mälus juba jõudnud tuhmuda nõukogude korra kahepalgeline olemus. Nii mõnigi noor ajakirjanik tuleb meie arhiivist küsima kroonikat küüditamise kohta. Eitava vastuse saamisel ollakse hämmastunud: aga ringvaateid ju ometi tehti?

Lõpetuseks tahangi öelda, et valikut üle vaadates meenutab see kangesti omaaegsete ringvaadete ülesehitust: parteikongressid, mai- või oktoobriparaadid, tööstus, vahel harva kultuurisündmus – laulupidu, ja enamasti ikka mõni spordisündmus.

Ivi Tomingas

Stalini ajastu propagandafotod 1945–1953

Haapsalu Tööstuskooli nr 5
nooremaid lõpetajaid
V. Tamm treimas.
Foto Järve, 1948.
O-1345

Teatri "Estonia" näitlejad (esireas vsakult) Mari Möldre (arhiivifotel nimi kustutatud), Milli Rebane, Martin Taras ja (tagareas) Verner Hagus, Hugo Laur ning Inge Pöder rindevõitlejaid külastamas veebruaris 1945. Foto O. Juhani. O-19726

**Tallinlased Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 32. aastapäeva rongkäigus. 7.11.1949.
Foto K. Oras. O-202271**

Eduard Päll Eesti NSV kunstitegelaste kongressile juhiseid jagamas. Presiidiumis vasakult Ferdi Sannamees, Nigol Andresen, Ants Lauter, Johannes Vares-Barbarus, Johannes Semper, Eugen Kapp ja August Jakobson (?). 14.05.1945. Foto O. Juhani. O-19785

Hiina tsirkuse etendus Tallinnas juunis 1953. O-140661

Suurmeister Paul Keres lastega kodus. Foto J. Külmet, jaanuar 1950. R-4772 / O-60994

1953. a üleliidulistel esivõistlustel mootorisporis tšempionideks tulnud õed Ülme ja Virve Gustel.
Foto G. Vaidla, juuni 1953. O-44372

SAATKE OMA ARVAMUSED

Eesti NSV 10. aastapäevale pühendatud XIII üldlaulupidu. Esinevad ühend-koorid. Foto V. Samussenko, 26. juuli 1950. O-3355

